

INFORMACJA O RYNKU PRACY, W TYM O PRACODAWCACH I PROFILACH PROWADZONEJ PRZEZ NICH DZIAŁALNOŚCI

Współczesny rynek mający coraz większy wpływ na funkcjonowanie państwa, jest coraz bardziej nieprzewidywalny. Pomimo tego, iż czynnikiem decydującym o zaspokojeniu popytu na pracę jest stan gospodarki, to różnorodne i zmieniające się otoczenie posiada wymiar nie tylko polityczno – ekonomiczny, ale i społeczny. Analizując rynek pracy jakiegokolwiek kraju, oprócz stanu gospodarki należy więc brać pod uwagę także ograniczenia społeczne.

PODSTAWOWE POJĘCIA W ZAKRESIE RYNKU PRACY

RYNEK PRACY jest to całokształt zagadnień związanych z kształtowaniem podaży i popytu pracy.

Rynek pracy (w innym nieco ujęciu), to mechanizm dopasowań podaży i popytu na pracę. Dopasowania te wyrażają warunki na jakich dokonuje się transakcja między osobami oferującymi pracę (pracobiorcami), za określoną płacę a jej nabywcami (pracodawcami).

AKTYWNA POLITYKA RYNKU PRACY (APRP – z ang. ALMP – active labour market policy) to działania, których celem jest zwiększenie zatrudnienia i spadek bezrobocia dzięki bezpośredniemu oddziaływaniu na szanse znalezienia pracy przez osoby nimi objęte, poprzez zwiększanie popytu na pracę (subsydiowanie zatrudnienia, roboty publiczne), a także usprawniające funkcjonowanie samego rynku (pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, szkolenia).

ANALIZA RYNKU PRACY to gromadzenie i analiza informacji na temat modelu i kondycji zarówno uczestników, jak i procesów zachodzących na rynku pracy.

BEZROBOTNY

Bezrobotny wg Głównego Urzędu Statystycznego (BAEL) – osoba w wieku od 15 do 74 lat, która w okresie badanego tygodnia nie była osobą pracującą; aktywnie poszukiwała pracy i była gotowa podjąć pracę w tygodniu badania i następnym. Do bezrobotnych zaliczają się także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ oczekiwały na podjęcie pracy, którą miały już obiecaną, ale oczekiwały na jej podjęcie nie dłużej niż trzy miesiące i były w gotowości by tę pracę podjąć. Do bezrobotnych nie zalicza się kształcących się w systemie szkolnictwa w trybie dziennym. BAEL podaje dane kwartalne na temat bezrobocia. Definicja ta jest zbieżna z definicją bezrobocia Eurostatu.

Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

bezrobotny to osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

a) ukończyła 18 lat,

b) nie ukończyła 60 lat – kobieta lub 65 lat – mężczyzna,

c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,

- d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.2), o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,
- f) nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej albo nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego,
- h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
- j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Definicja Eurostatu, Europejskiego Urzędu Statystycznego, podobnie jak definicja BAEL opiera się na wytycznych Międzynarodowej Organizacji Pracy. Eurostat w swoich zharmonizowanych statystykach rynku pracy państw Unii Europejskiej przyjmuje, że bezrobotnym jest osoba w wieku 15-74 lat która:

- a) nie ma pracy,
- b) jest gotowa podjąć pracę w ciągu następnych dwóch tygodni,
- c) w ciągu ostatnich czterech tygodni poszukiwała aktywnie pracy.

Wyniki te są doszacowywane w oparciu o dane miesięczne pochodzące z badań i/lub z urzędów pracy

BEZROBOCIE jest zjawiskiem społecznym polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów.

Wyróżniamy różne typy bezrobocia:

BEZROBOCIE DOBROWOLNE dotyczy sytuacji, w której osoba bezrobotna nie akceptuje oferowanej jej pracy, płacy albo warunków i okoliczności zatrudnienia. Decyzja bezrobotnego zależy od porównania kosztów i korzyści związanych z zatrudnieniem i bezrobociem.

BEZROBOCIE FIKCYJNE obejmuje osoby rejestrujące się w urzędach pracy pomimo posiadania innych źródeł zatrudnienia i dochodu („praca na czarno”), np. w celu niepłacenia podatków i dostępu do świadczeń społecznych (dostępu do świadczeń służby zdrowia).

BEZROBOCIE FRYKCYJNE wynika z braku dostatecznej informacji na temat istniejących wolnych miejsc pracy, osób szukających pracy, oferowanych płac oraz z kosztów poszukiwań (pracy i pracowników).

BEZROBOCIE NATURALNE stanowi pewien nieunikniony dodatni poziom bezrobocia towarzyszący normalnie rozwijającej się gospodarce. Wiąże się ono z naturalną dynamiką procesów zachodzących na rynku pracy, czyli powstawania nowych i likwidowania już istniejących miejsc pracy oraz ze zmianą aktywności siły roboczej. Obejmuje ono bezrobocie frykcyjne i strukturalne.

BEZROBOCIE POKOLENIOWE to bezrobocie dotykające całe rodziny, gdzie negatywne wzorce zachowań związane z długotrwałym bezrobociem są dziedziczone przez dzieci i/lub powielane przez współmałżonków.

BEZROBOCIE SEZONOWE ma cykliczny charakter i wynika z sezonowości produkcji, na ogół bezpośrednio lub pośrednio uzależnionej od warunków klimatycznych.

BEZROBOCIE STRUKTURALNE – niedopasowania dotyczące regionów (bezrobocie regionalne), zawodów, miejsca i czasu wykonywanej pracy (bezrobocie sezonowe). Wynika przede wszystkim z postępu technicznego (niedopasowania kwalifikacyjno – zawodowe), geograficznego rozmieszczenia wakatów i pracy.

BEZROBOCIE STRUKTURALNO – PATOLOGICZNE – polega na swoistej profesjonalizacji zjawiska bezrobocia poprzez utrwalenie się w środowisku bezrobotnych postaw beznadziejności i rezygnacji z poszukiwania pracy, trwałym pogodzeniu się ze statusem bezrobotnego przy równoczesnym skoncentrowaniu aktywności nie na poszukiwaniu pracy a pozyskaniu świadczeń społecznych połączonej z pojawianiem się wśród pracodawców obawy przed zatrudnianiem bezrobotnych.

BEZROBOCIE PRZYMUSOWE pojawia się wtedy, gdy popyt na pracę jest mniejszy niż podaż pracy.

BEZROBOCIE UTAJONE (nigdzie nie rejestrowane) – jest to zjawisko bardzo trudne do uchwycenia – wymaga specjalnych badań ankietowych lub szacunków statystycznych. Szczególnym przykładem tego zjawiska jest bezrobocie ukryte na wsi. W miastach bezrobocie ukryte występuje (a głównie występowało w przeszłości) w postaci zbędnego zatrudnienia głównie w wielkich przedsiębiorstwach. Bezrobocie ukryte występuje również w postaci ucieczki z rynku pracy na (nienależne często) renty i wcześniejsze emerytury.

POPYT NA PRACĘ to zapotrzebowanie pracodawców (przedsiębiorstwa) na pracę. Popyt determinowany jest przez koszty i wydajność pracy oraz popyt na dobra i usługi. Przedmiotem transakcji pomiędzy pracodawcą a pracownikiem jest praca, za którą pracownik otrzymuje określone wynagrodzenie.

PODAŻ PRACY to liczba osób, które chcą pracować za określoną stawkę płac, w danym okresie. Wśród czynników demograficznych wpływających na podaż pracy wyróżnia się m.in. przyrost naturalny, saldo migracji, czynniki geograficzne (np. miejsce zamieszkania miasto – wieś) i system szkolnictwa i kształcenia zawodowego.

PRACUJĄCY to zgodnie z zaleceniami Międzynarodowej Organizacji Pracy do pracujących zalicza się wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód. Za pracującą uważa się w tej definicji osobę wykonującą jakąkolwiek pracę zarówno dorywczą, jak i „na czarno”, przynoszącą dochód i zarobek bez względu na formalny status zatrudnienia.

ZASOBY PRACY (inaczej zasoby siły roboczej) stanowią wszystkie osoby, które wykonują lub chcą wykonywać pracę zarobkową bądź przynoszącą dochód i są zdolne do jej podjęcia.

ZAWODY DEFICYTOWE to zawody, na które występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w danym zawodzie.

ZAWODY NADWYŻKOWE to zawody na które zapotrzebowanie na rynku pracy jest mniejsze niż liczba osób poszukujących pracy w danych zawodach.

STOPA BEZROBOCIA to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej).

STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO to udział zarejestrowanych bezrobotnych w grupie cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Liczba osób zaliczanych do cywilnej ludności aktywnej zawodowo to statystyka szacowana przez GUS, a jej metodologia nie jest jasna. Najprawdopodobniej chodzi łącznie o bezrobotnych zarejestrowanych oraz liczbę osób pracujących na podstawie sprawozdawczości przedsiębiorstw. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w każdym powiecie Polski sprawozdawana jest przez GUS na podstawie danych pochodzących z powiatowych urzędów pracy. Dane podawane na koniec miesiąca.

Rynek pracy tworzony jest przez:

- zasoby kapitału ludzkiego i jego wykorzystanie;
- podział pracowników według pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej;
- wielkość i strukturę bezrobocia.

Rynek pracy pełni dwie zasadnicze funkcje w gospodarce:

- dla ludzi występujących z podażą stwarza możliwość otrzymania dochodów;
- dla firm zgłaszających popyt na pracę jest źródłem podstawowego czynnika wytwórczego.

Rynek pracy od strony popytu tworzą wszystkie firmy na tym rynku występujące. Można je podzielić biorąc pod uwagę różne cechy, np.:

- formę prawną działalności (firmy jednoosobowe, spółki),
- wielkość zatrudnienia (firmy małe, średnie, duże),
- obszar działania (lokalne, regionalne, ogólnokrajowe).

Najbardziej powszechny jest podział pracodawców na firmy państwowe i prywatne.

Internet stanowi bogate źródło informacji na temat profili działalności prowadzonych przez pracodawców.

Adresy stron internetowych poświęcone w/w tematyce:

www.rbit.pl

www.pracuj.pl/profile-firm.htm

www.panoramafirm.com.pl

Powiatowy Urząd Pracy w Wieluniu opracowuje:

- Monitoring zwodów deficytowych i nadwyżkowych.
- Informacje o stanie i strukturze bezrobocia w powiecie wieluńskim.

Ponadto tutejszy urząd prowadzi rejestr pracodawców krajowych i karty pracodawców.

ŹRÓDŁO:

Liwosz Elżbieta, Nowak Małgorzata, Pankiewicz Katarzyna, „Szukam Pracy. Program szkolenia w klubie pracy”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2009.

Góra Marek, Sztanderska Urszula, „Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy. Przewodnik”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Warszawa 2006.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

www.bezrobocie.org.pl

www.stat.gov.pl